

CHROMATOGRAFIA W UKŁADZIE FAZ ODWRÓCONYCH

Dr in z. Agata Kot-Wasik

*Katedra Chemii Analitycznej, Wydział Chemiczny,
Politechnika Gdańska, 2007*

UKŁAD FAZ ODWRÓCONYCH (RP-HPLC)?

to taki układ, w którym faza stacjonarna jest mniej polarna niż faza ruchoma

Nazwa “układ faz odwróconych” jest nazwa **zwyczajowa**, wynikająca z historii rozwoju chromatografii cieczowej.

W początkowym okresie stosowania technik chromatograficznych fazami stacjonarnymi były polarne sorbenty, natomiast fazami ruchomymi rozpuszczalniki mniej polarne. Taki układ jest traktowany jako “układ faz normalnych” (NP).

RETENCJA W UKŁADZIE RP

Zależy od :

- **Pokrycia powierzchni SiO_2 (ZrO_2 , TiO_2)?**
- **polarności próbki**
- **składu fazy ruchomej**
- **temperatury**

FAZY STACJONARNE

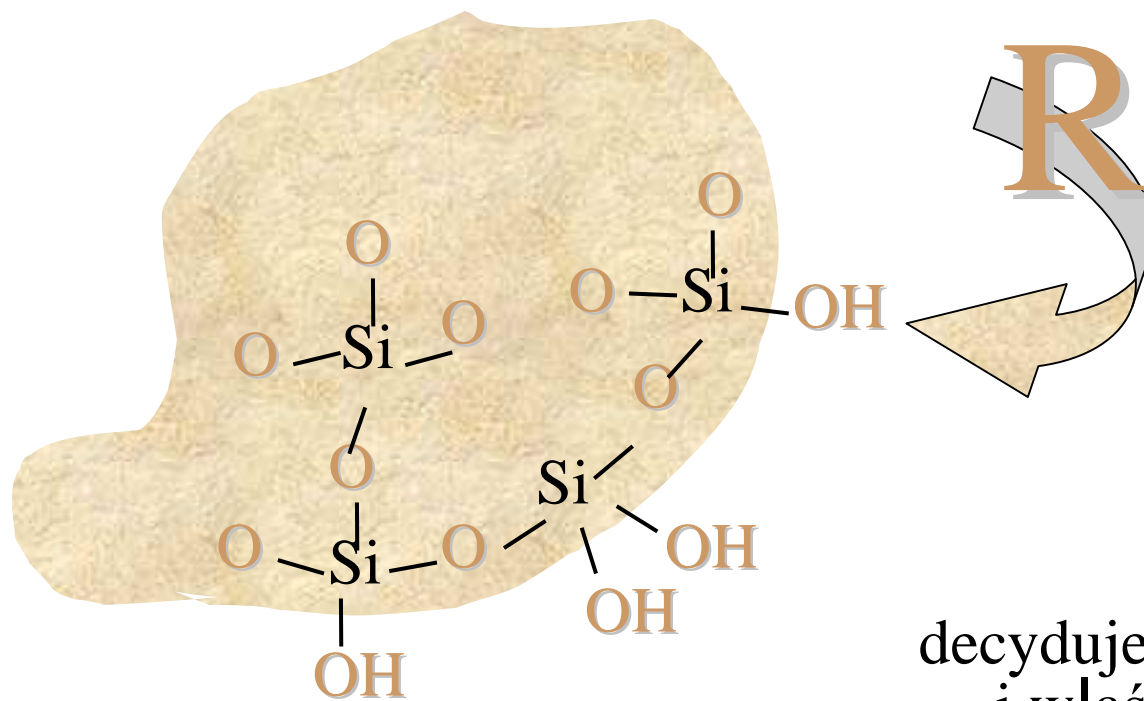
Otrzymuje się w wyniku modyfikacji powierzchni sorbentów, najczęściej polarnych, nie polarnymi, albo średnio polarnymi cząsteczkami fazy stacjonarnej, chemicznie związanymi z cząsteczkami powierzchni “nośnika”.

Materiałem wyjściowym jest **zel krzemionkowy**, ale wykorzystuje się też tlenek glinu, dwutlenek tytanu, cyrkonu, albo polimery organiczne (kopolimer styrenu i diwinylobenzenu, albo poliamidy, lub polimetakrylany i inne).

OTRZYMYWANIE

Opiera się na reakcji powierzchniowych grup OH z odpowiednimi silanami $(\text{CH}_3)_2 \text{R Si Cl}$

decyduje o charakterze
i właściwościach
powierzchni,
otrzymanego sorbentu

Najczęściej w praktyce stosowane wypełnienia

Rodzaj modyfikacji	Grupa funkcyjna	Najczęściej stosowany skrót nazwy
n-alkanami	$-\text{CH}_2\text{CH}_3$	C 2
	$-\text{CH}_2(\text{CH}_2)_2\text{CH}_3$	C 4
	$-\text{CH}_2(\text{CH}_2)_6\text{CH}_3$	C 8
	$-\text{CH}_2(\text{CH}_2)_{28}\text{CH}_3$	C 18
grupą fenylową	$-\text{CH}_2(\text{CH}_2)_x\text{C}_6\text{H}_5$	fenylowa
grupą propylocyjanową	$-\text{CH}_2(\text{CH}_2)_2\text{CN}$	cyjanowa
grupą perfluorową ^{*)}	$-\text{CH}_2(\text{CF}_2)_x\text{CF}_3$	
grupą polarną, np amidową, karbaminianową, eterową ^{*)}	$-\text{CH}_2(\text{CH}_2)_2\text{NHCO}(\text{CH}_2)_n\text{CH}_3$	

^{*)} Fazy wprowadzone do handlu w ostatnich latach.

OGRANICZENIA

Fazy związane wyprodukowane na bazie żelu krzemionkowego są trwałe w pewnym przedziale pH!

zazwyczaj 2 – 8,

często jednak 2,5 – 7,5.

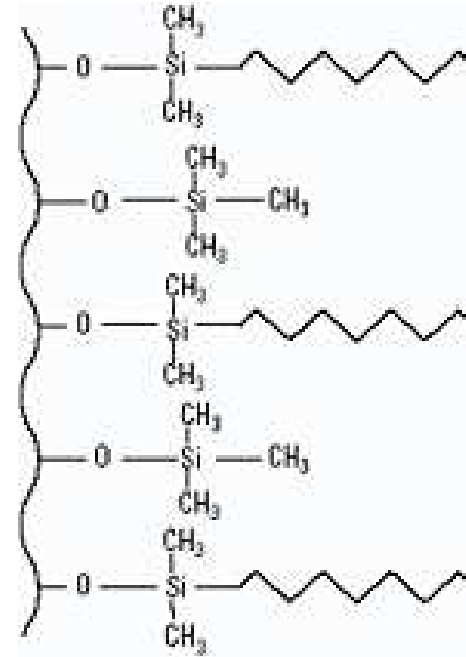
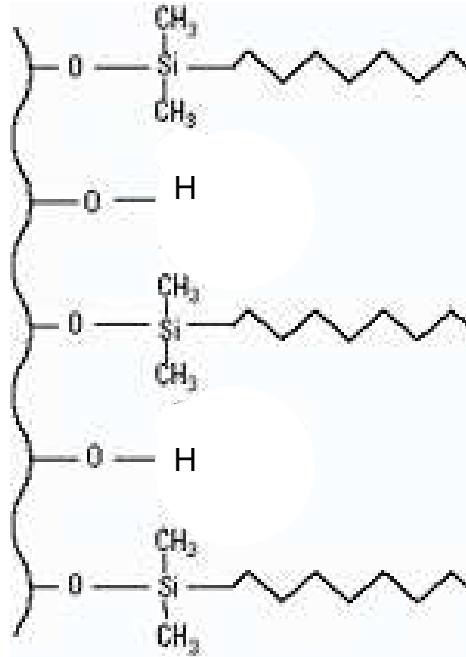
OGRANICZENIA

zakres stosowalności fazy satacjonarnej: **2,5 – 7,5**.

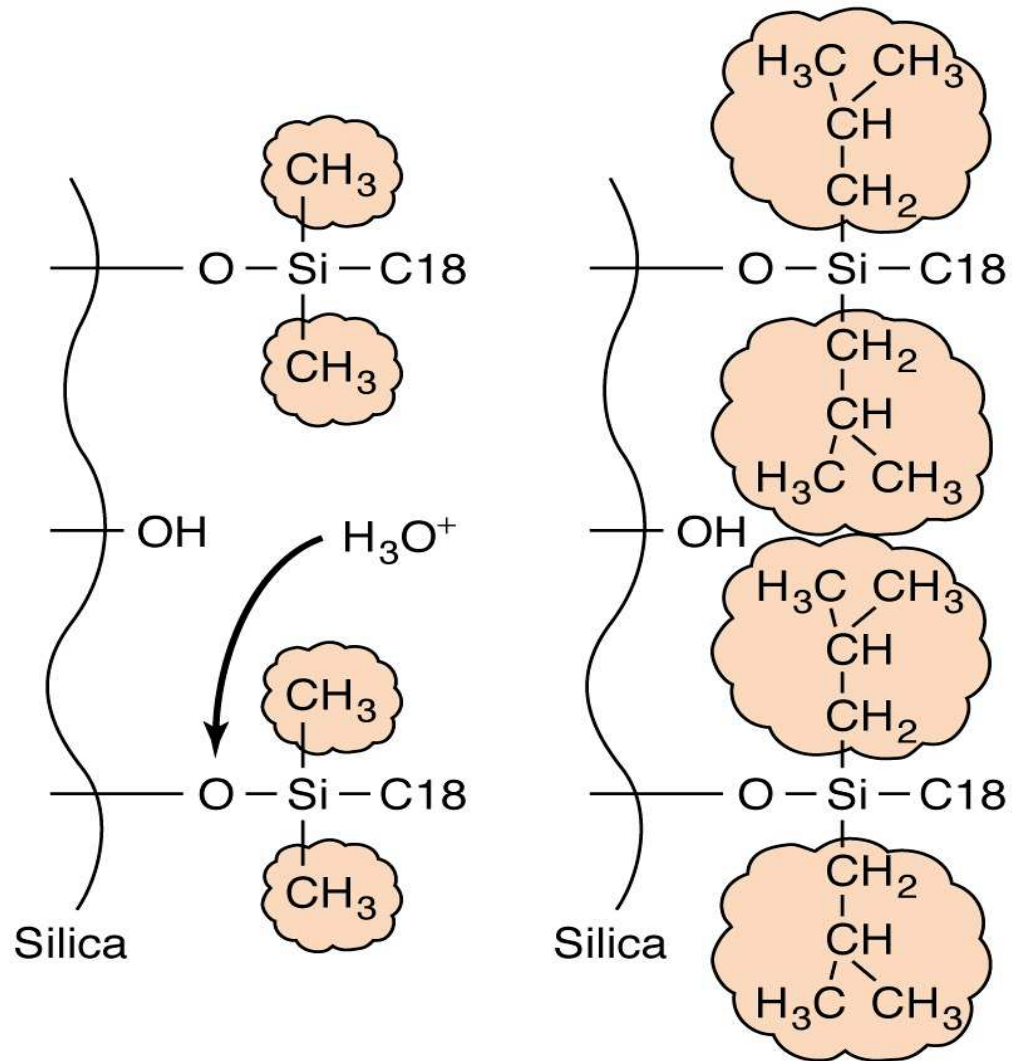
Przy $\text{pH} < 2$ następuje wymywanie fazy związanej z kolumny wskutek rozerwania wiązania siloksanowego (hydrolizy).

Przy $\text{pH} > 7$, zaczyna mieć miejsce rozpuszczanie się żelu.

„ENDCAPPING”

STERYCZNE BLOKOWANIE

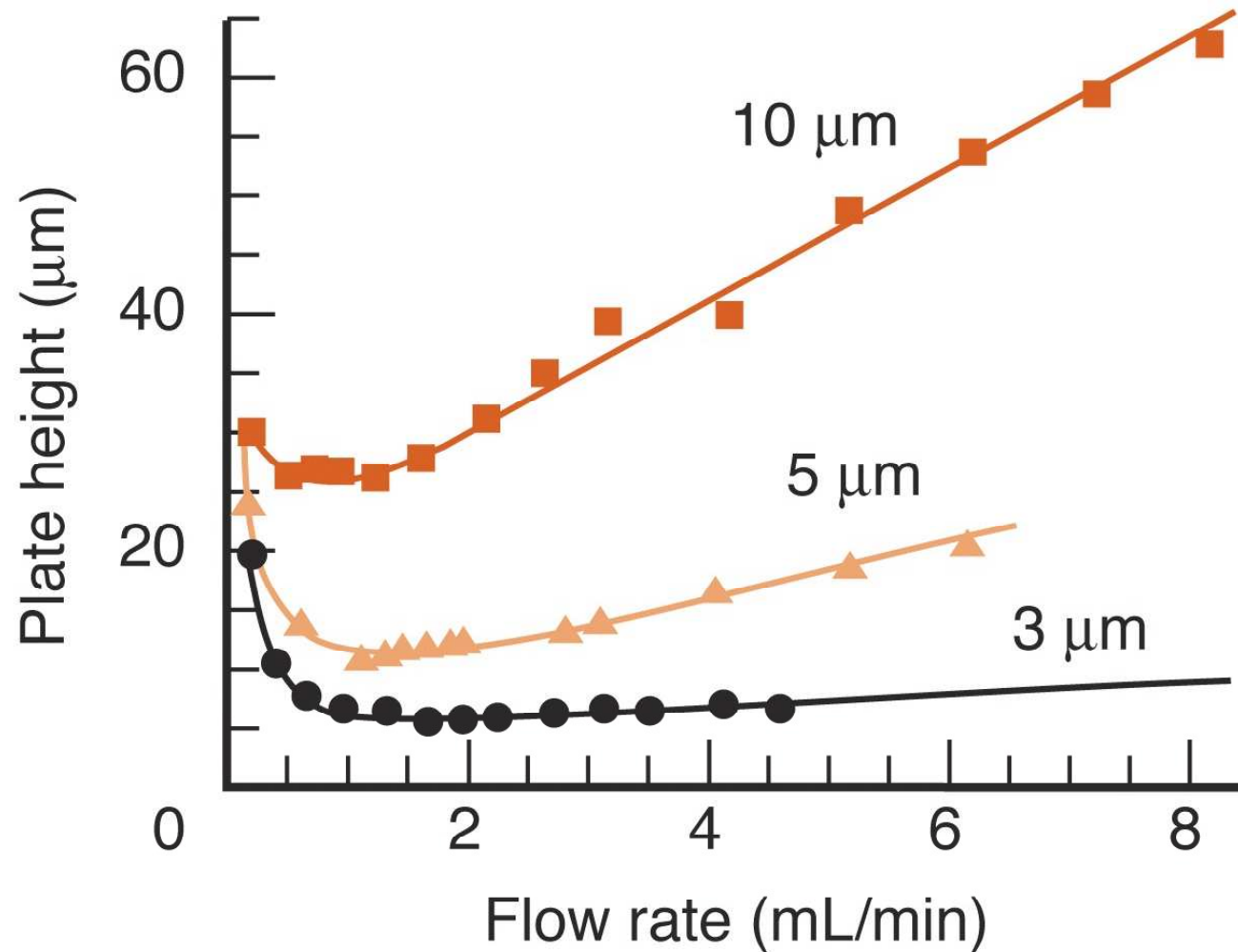
FAZY OTRZYMANE PRZEZ RÓŻNYCH PRODUCENTÓW RÓŻNIĄ SIĘ!

**Najczęściej wypełnienia różnią się stopniem
pokrycia fazą organiczną.**

**np. faza typu C18 może zawierać aż 27%
węgla lub tylko 12 %, tyle samo, co C8.**

*Różnice te powodują przede wszystkim różnice w
retencji związków, rzadziej w selektywności.*

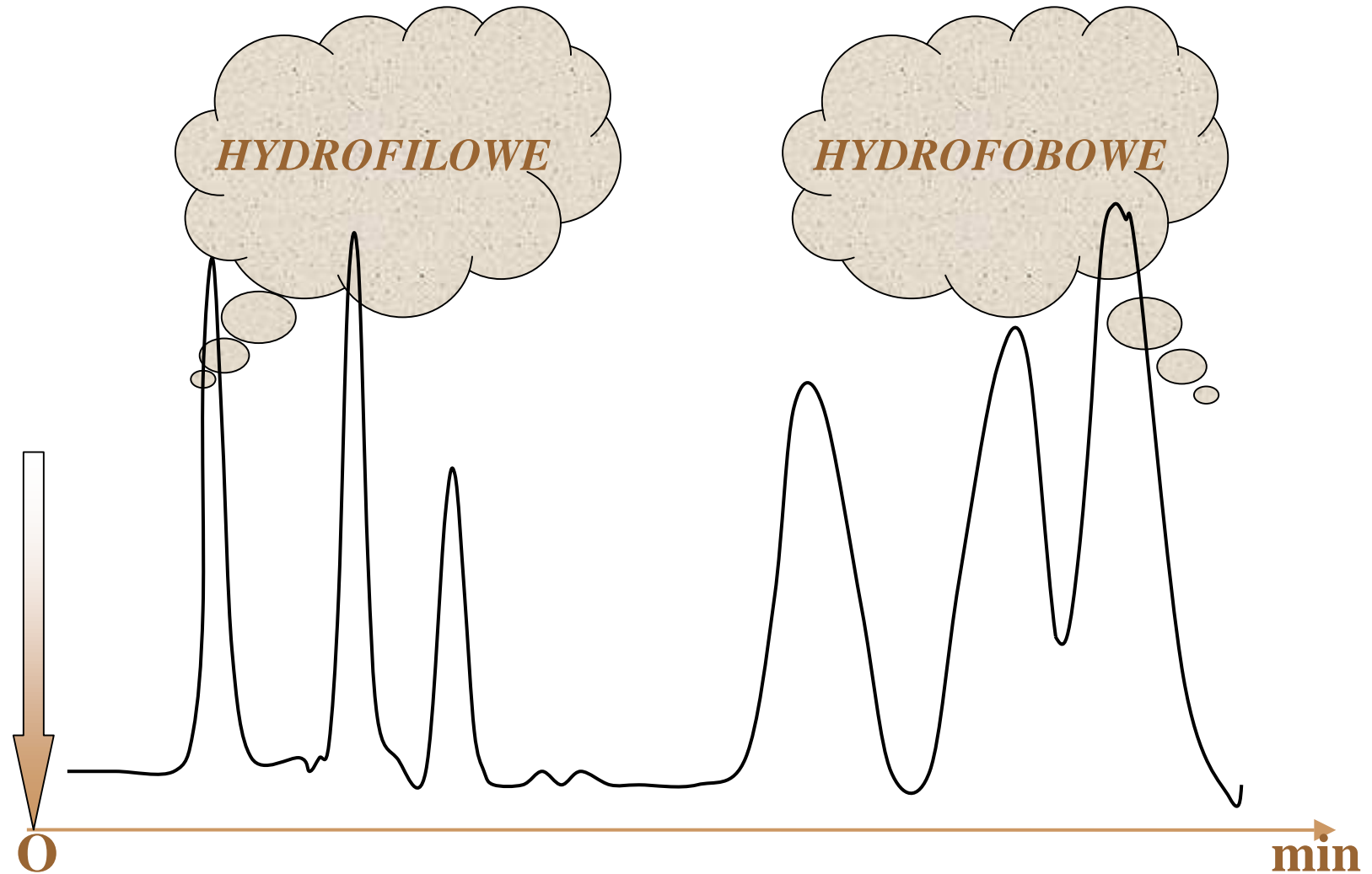
Jaką średnicę ziaren wybrać ?

RETENCJA W UKŁADZIE RP

Zależy od :

- Pokrycia powierzchni SiO_2 (ZrO_2 , TiO_2)?
- polarności próbki
- składu fazy ruchomej
- temperatury

Substancje eluują w kolejności od najbardziej polarnych (ściśle najbardziej hydrofilowych) do niepolarnych (najmniej hydrofilowych), a w szeregach homologicznych od nisko- do wysokocząsteczkowych.

SELEKTYWNOŚĆ

Jest miarą różnic w retencji poszczególnych rozdzielanych substancji.

Jest zależna od typu fazy stacjonarnej, typu i składu fazy ruchomej oraz w pewnym stopniu od temperatury.

RODZAJE SELEKTYWNOŚCI

Trzy rodzaje selektywności związane z oddziaływaniem substancji z fazą stacjonarną :

- selektywność względem grupy metylenowej, zwana hydrofobowa
- selektywność chemiczna (lub polarna), wynikająca z oddziaływań jonowych, dipolowych lub wiązań wodorowych z powierzchniowymi grupami OH, ewentualnie tworzeniem kompleksów z metalami z warstwy powierzchniowej
- selektywność steryczna, wynikająca ze struktury wypełnienia i kształtu cząsteczek substancji rozdzielanych.

SELEKTYWNOŚĆ HYDROFOBOWA

- określa różnice retencji dwóch sąsiednich **elementów** szeregu homologicznego, różniących się o grupę - CH₂ -
  - rośnie ze wzrostem długości łańcucha fazy związanej oraz ze stopniem pokrycia powierzchni.
  - zależy od rodzaju i ilości rozpuszczalnika organicznego w fazie ruchomej.

Ten rodzaj selektywności wyróżnia chromatografię w układach faz odwróconych spośród wszystkich innych typów chromatografii.

SELEKTYWNOŚĆ CHEMICZNA

- z uwagi na zależność od oddziaływań polarnych, jest istotna tylko dla substancji zawierających polarne grupy funkcyjne
  - Zależy również od składu fazy ruchomej.

SELEKTYWNOŚĆ STERYCZNA

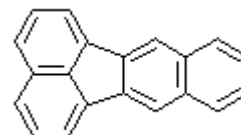
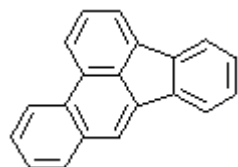
- jest istotna w rozdzielaniu wielopierścieniowych węglowodorów skondensowanych, polibifenyli, steroidów, karotenoidów.
  - jest lepsza w kolumnach monomerycznych i polimerycznych o dużym stopniu pokrycia faza związana.

Prawdopodobnie selektywność tego rodzaju związana jest z większym uporządkowaniem struktury fazy organicznej w wypełnieniach o dużym stopniu pokrycia

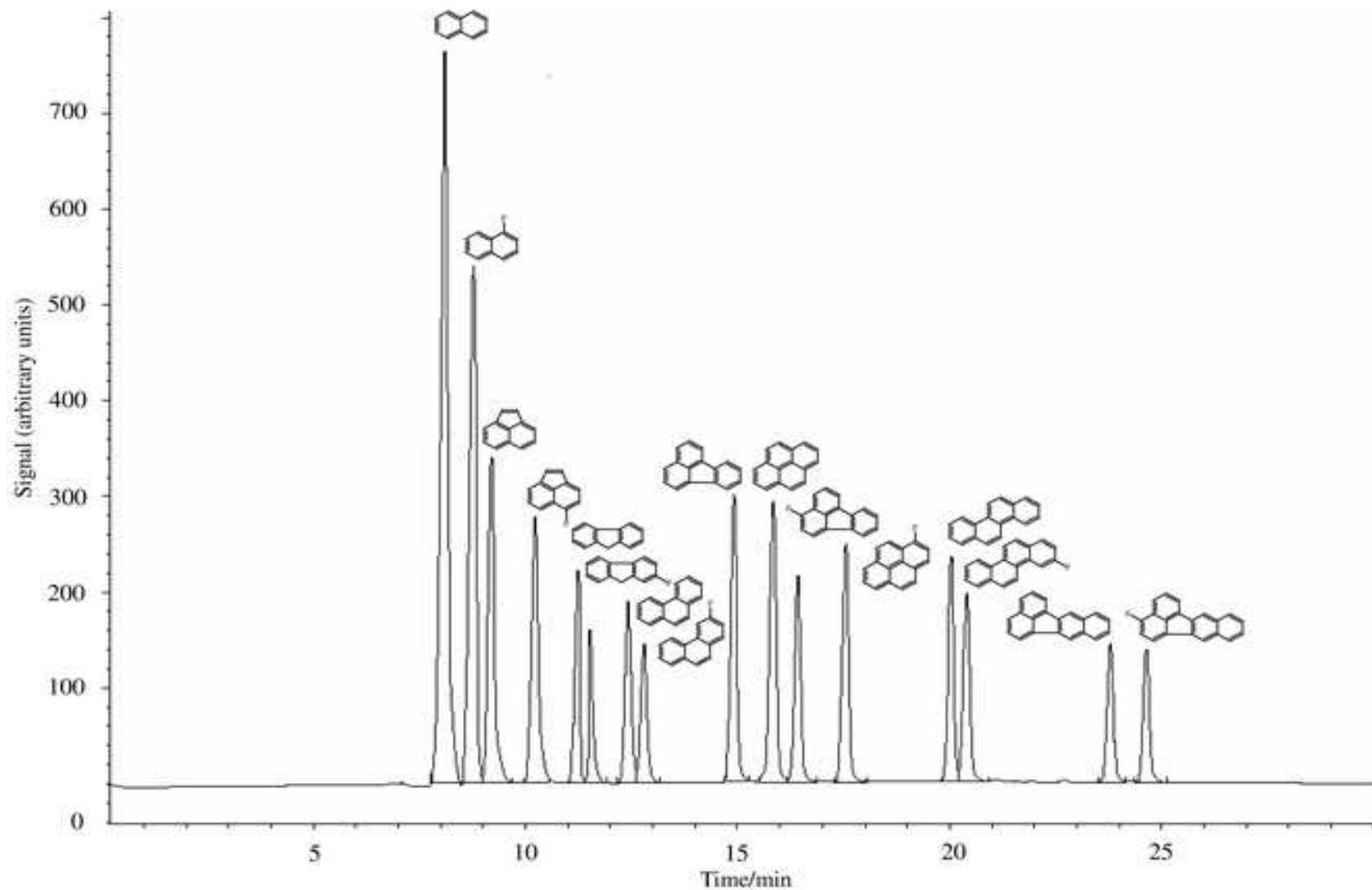
SELEKTYWNOŚĆ STERYCZNA

- *przykład: analiza WWA (16 wg EPA)*

benzo(b)fluoranten i benzo(k)fluoranten

SELEKTYWNOŚĆ STERYCZNA

RETENCJA W UKŁADZIE RP

Zależy od :

- Pokrycia powierzchni SiO_2 (ZrO_2 , TiO_2)?
- polarności próbki
- składu fazy ruchomej
- temperatury

Faza ruchoma w układach RP

Wartości eluotropowe dla fazy C18:

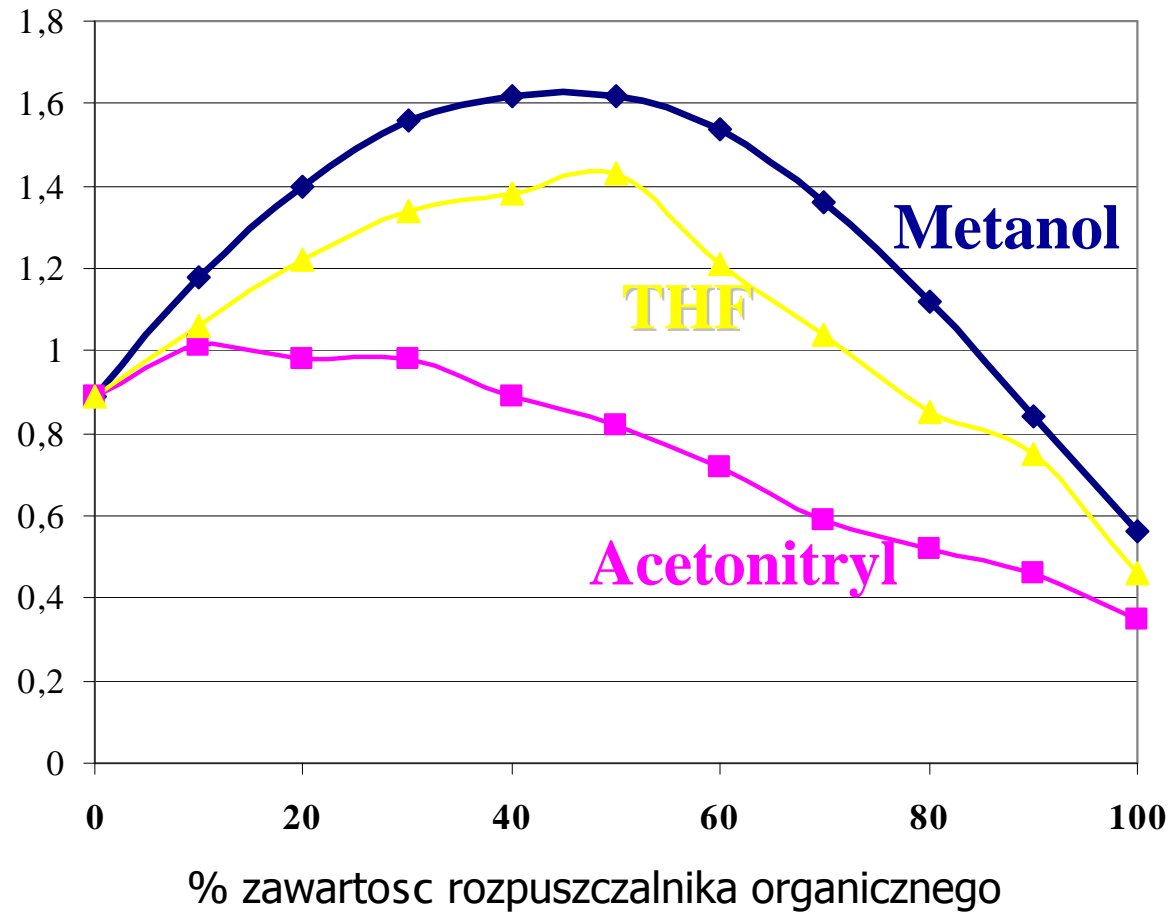
najslabszy

**H₂O (0) < MeOH (1.0) < ACN (3.1) < EtOH
< THF (3.7) < iPrOH (8.3) < CH₃Cl**

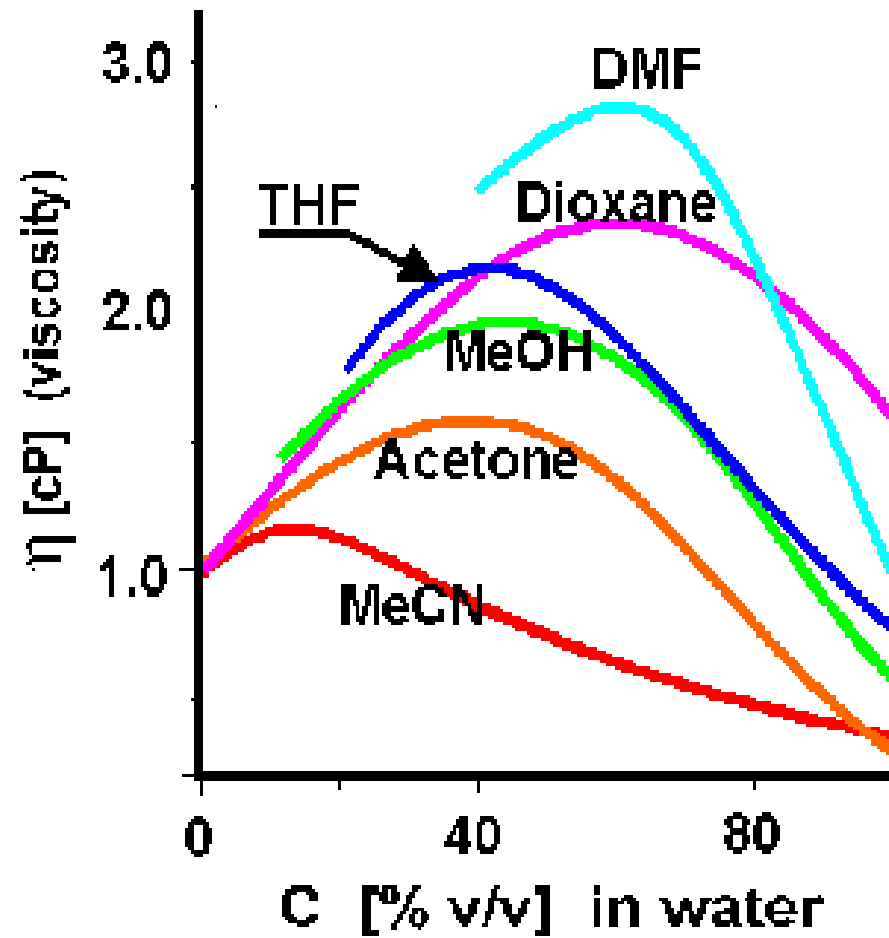
najsilniejszy

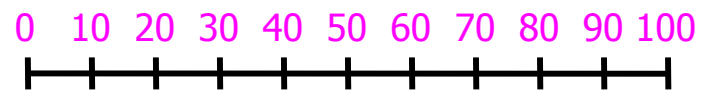
Lepkość fazy ruchomej

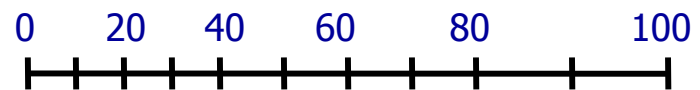
Lepkość fazy ruchomej

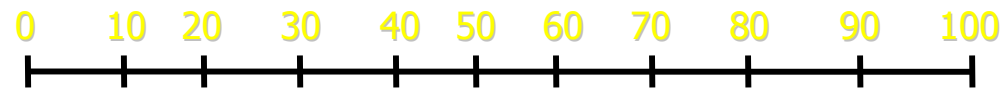
Zamiana składnika organicznego

ACN/H₂O

MeOH/ H₂O

THF/ H₂O

Wlasciwosci fazy ruchomej

Nazwa rozpuszczalnika	Przepuszczalność światła, powyżej ... nm.	Współczynnik załamania światła w 20°C	Lepkość, cP	Temperatura wrzenia
Metanol	205	1,3284	0,55	64,7
Acetonitryl	190	1,3441	0,38	81,6
Tetrahydrofuran	212 (230 ?)	1,4072	0,55	66,0
Woda	190	1,3330	1,00	100
Kwas octowy	230			

Zależność pomiędzy zawartością rozpuszczalnika organicznego a retencją substancji

$$\lg k = \lg k_w - n c$$

gdzie: k = współczynnik retencji

k_w = wartość k w czystej wodzie

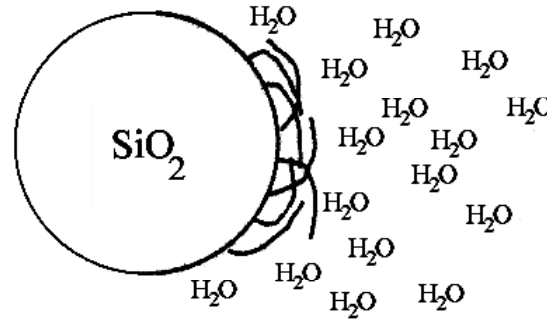
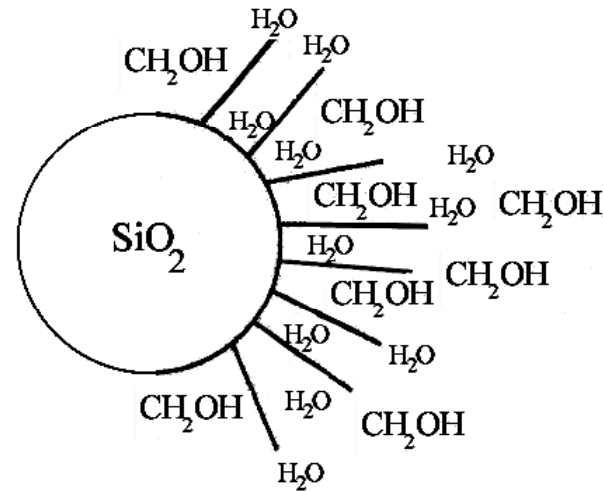
c = udział objętościowy rozpuszczalnika organicznego w fazie ruchomej

n = stała, zależna od rodzaju rozpuszczalnika stanowiącego składnik eluentu i od rodzaju substancji rozdzielanej

Pozwala na szybkie oszacowanie odpowiedniego składu fazy ruchomej, po uzyskaniu danych retencji z użyciem dwu faz ruchomych, różniących się stężeniem organicznego modyfikatora.

Faza ruchoma : 100% H₂O

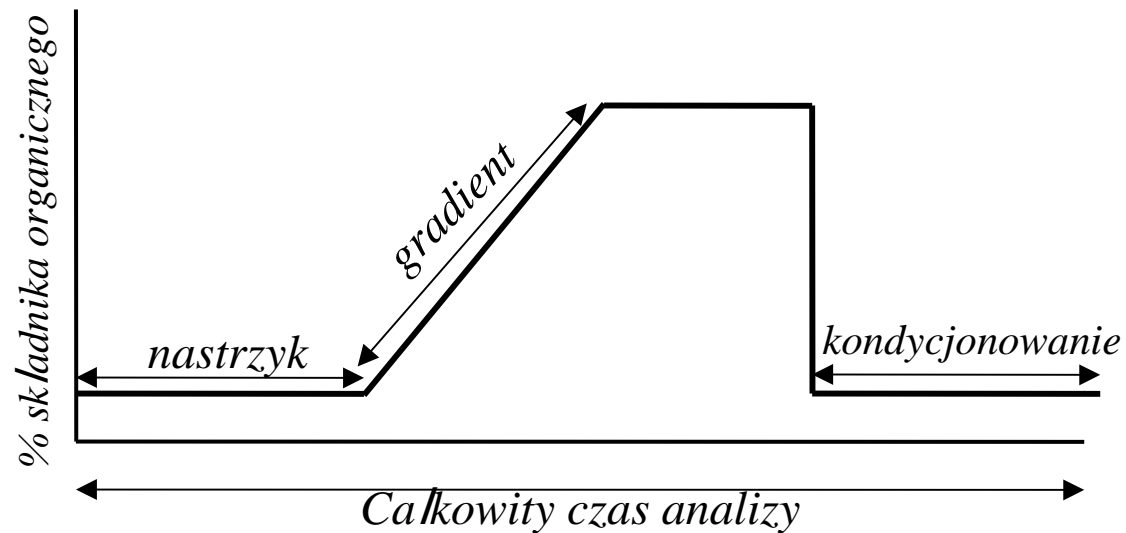
W przypadku dobierania mocy elucyjnej fazy ruchomej odpowiedniej do rozdzielania mieszanin substancji polarnych na sorbentach typu C18 należy uważać, aby zawartość wody w fazie ruchomej nie przekraczała 95%. Przy tak dużej zawartości wody powierzchnia fazy stacjonarnej nie jest zwilżana przez fazę ruchomą i łańcuchy węglowodorowe mają tendencję do zaginania się w kierunku powierzchni.

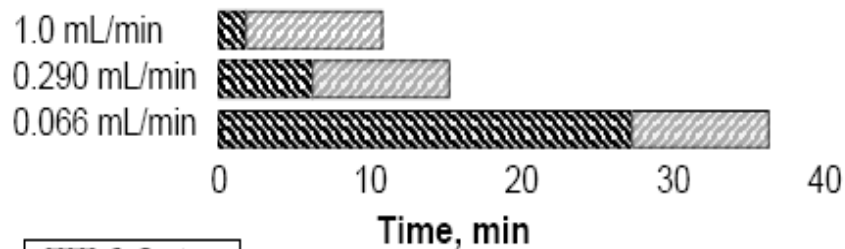
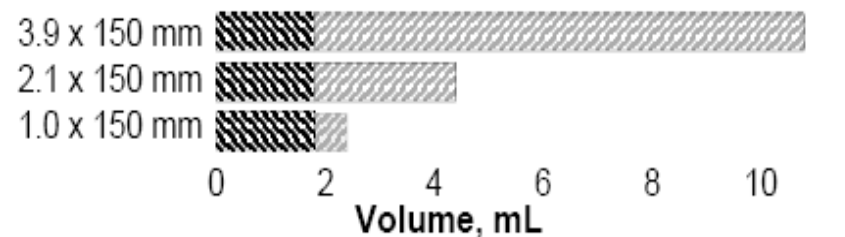
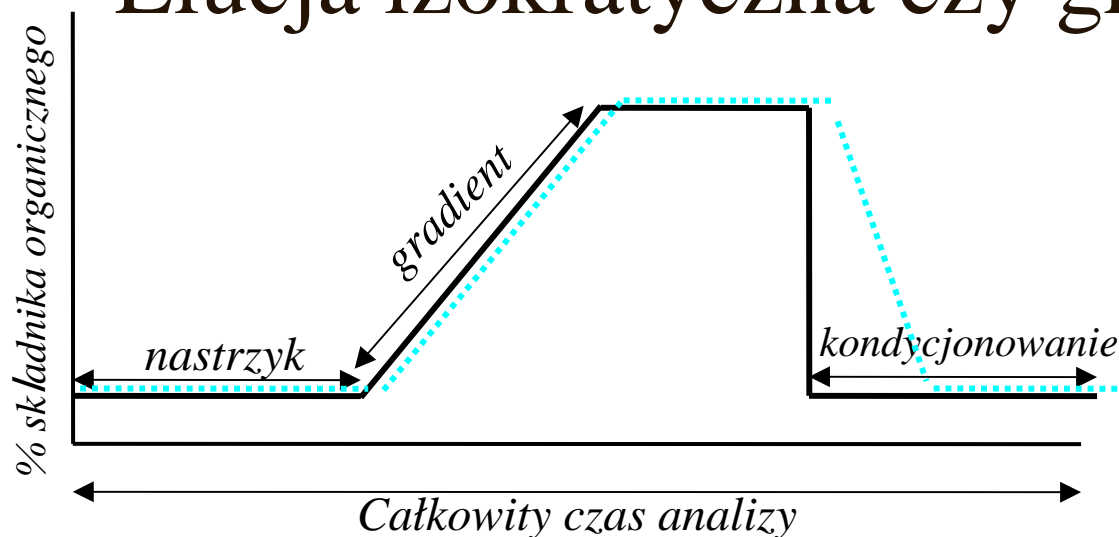
Elucja izokratyczna czy gradientowa ?

Elucja izokratyczna – stały skład fazy ruchomej

Elucja gradientowa – zmiana ciągła (lub skokowa) składu fazy ruchomej

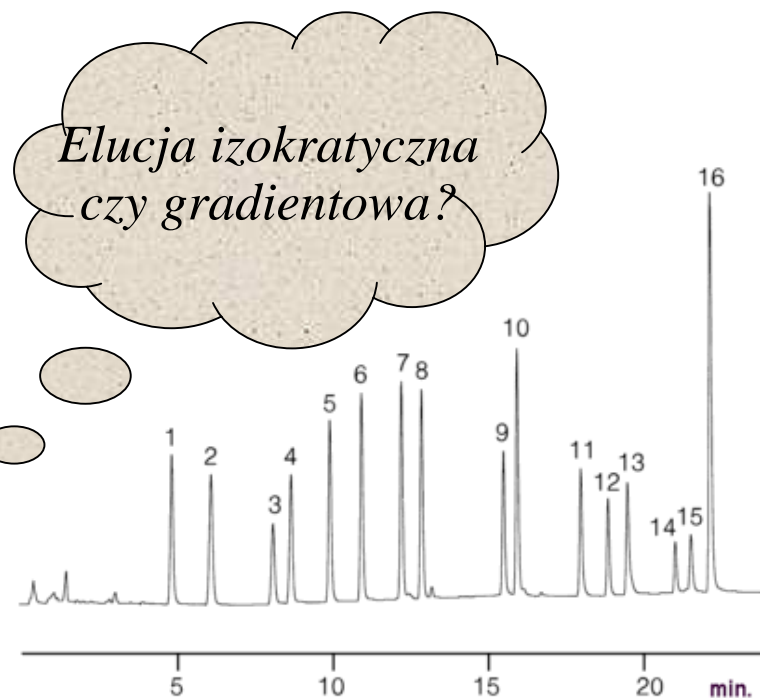
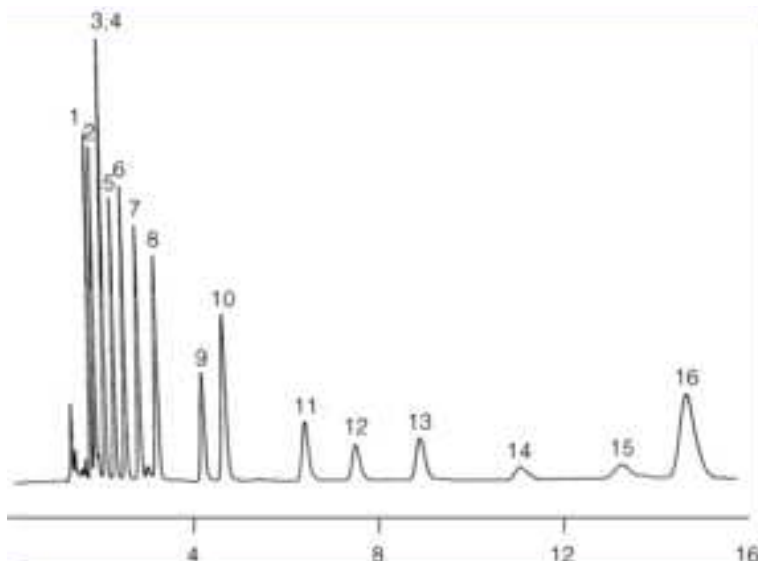
Elucja izokratyczna czy gradientowa ?

 3xSystem
 5xColumn

Przykład: analiza 16 WWA

**Kolumna: GROM-SIL PAH -1
(250 x 4mm)?**

Faza ruchoma: water /ACN =15 /85

Przepływ: 1.5 ml/min

13 MPa

Temperatura: 25 °C

Detekcja: 254 nm

- 1) Naphthalene
- 2) Acenaphthylene
- 3) Acenaphthene
- 4) Fluorene
- 5) Phenanthrene
- 6) Anthracene
- 7) Fluoranthene
- 8) Pyrene
- 9) Benz(a)anthracene
- 10) Chrysene
- 11) Benzo(b)fluoranthene
- 12) Benzo(k)fluoranthene
- 13) Benzo(a)pyrene
- 14) Dibenzo(a,h)anthracene
- 15) Benzo(g,h)perylene
- 16) Ideno(1,2,3,c,d)pyrene

**Kolumna: GROM-SIL PAH -1
(250 x 4mm)?**

Faza ruchoma: water (A) /ACN (B)?

**Gradient: 50%B (0-5 min), 50-85%B
(5-15 min), 85-100%B (15-20 min),
100%B (20-25 min)?**

Przepływ: 1.5 ml/min

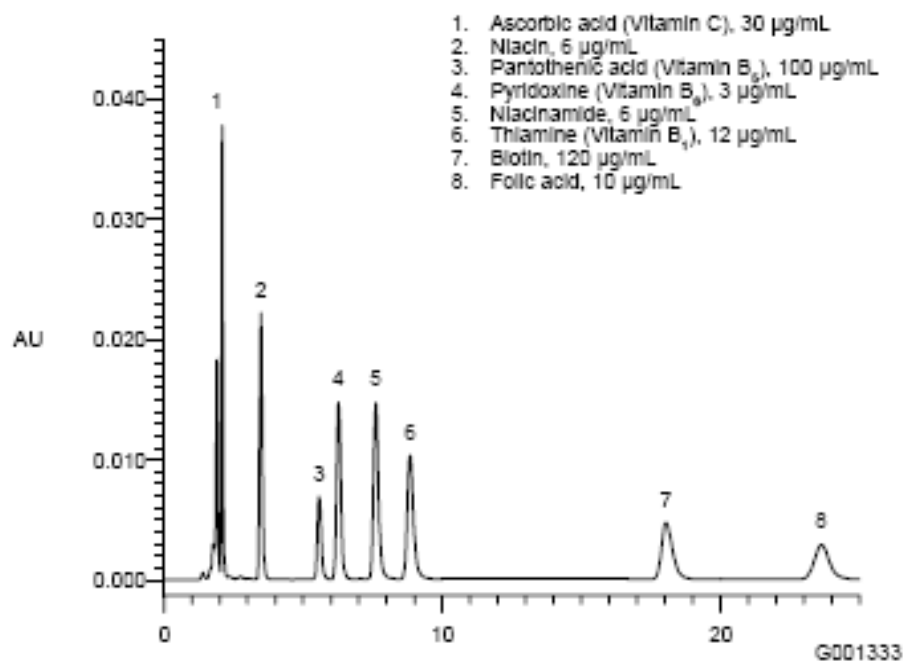
13 MPa

Temperatura: 25 °C

Detekcja: 254 nm

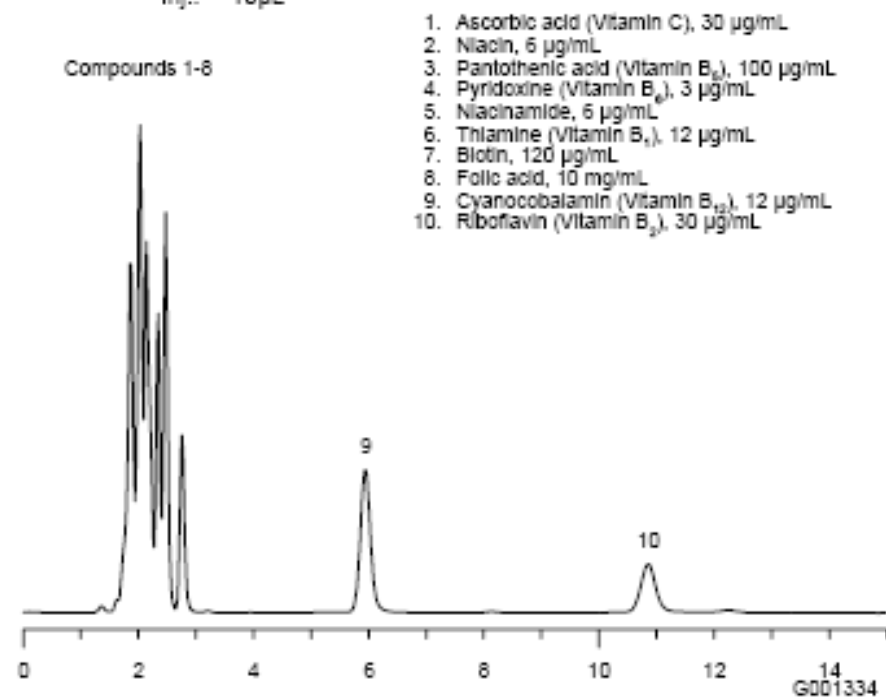
Figure C. Isocratic Elution of Water-Soluble Vitamins (I)

Column: Discovery C18, 15cm x 4.6mm ID, 5µm particles
Cat. No.: 504955
Mobile Phase: A = 50mM K₂HPO₄, pH 7; B: Methanol; 99%A/1%B isocratically
Flow Rate: 1mL/min
Pressure: 1300psi
Temp.: 35°C
Det.: UV, 220nm
Inj.: 10µL

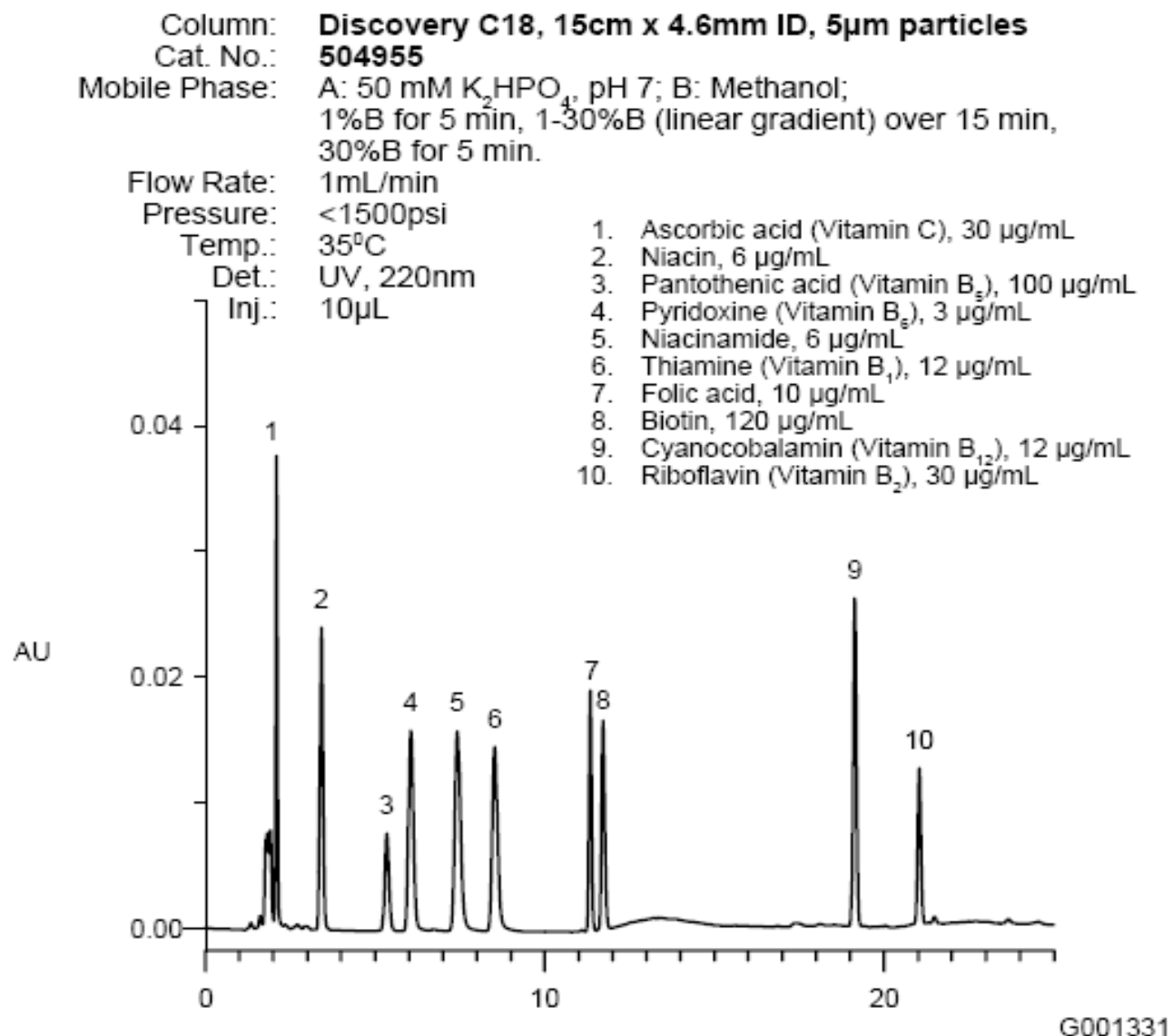

Figure D. Isocratic Elution of Water-Soluble Vitamins (II)

Column: Discovery C18, 15cm x 4.6mm ID, 5µm particles
Cat. No.: 504955
Mobile Phase: A = 50mM K₂HPO₄, pH 7 B: Methanol; 80%A/20%B isocratically
Flow Rate: 1mL/min
Pressure: 1400psi
Temp.: 35°C
Det.: UV, 220nm
Inj.: 10µL

Figure A. Gradient Elution of Ten Water-Soluble Vitamins

Problemy stosowania gradientu

- Rozwiązania:
- „skrócić” gradienty
  - stosować krótsze kolumny chromatograficzne
  - stosować większe przepływy fazy ruchomej
  - stosować mniejsze średnice ziaren wypełnienia
  - skrócić czas kondycjonowania kolumny
  - podwyższyć temperaturę pracy kolumny
  - zminimalizować objętości opóźnienia gradientu i efekty pozakolumnowe w układzie chromatograficznym

RETENCJA W UKŁADZIE RP

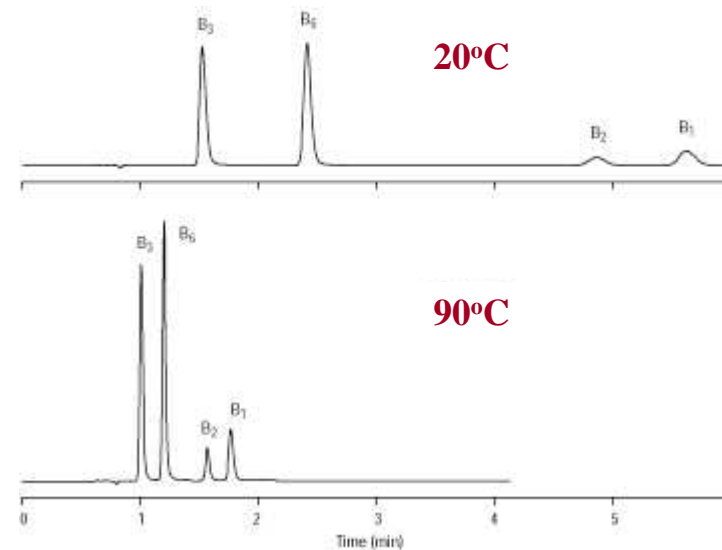
Zależy od :

- Pokrycia powierzchni SiO_2 (ZrO_2 , TiO_2)?
- polarności próbki
- składu fazy ruchomej
- temperatury

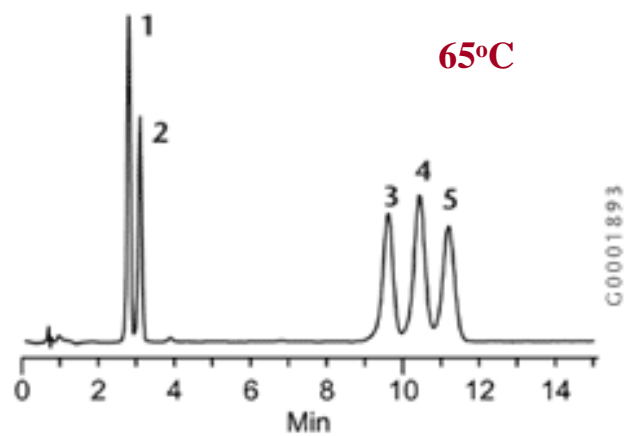
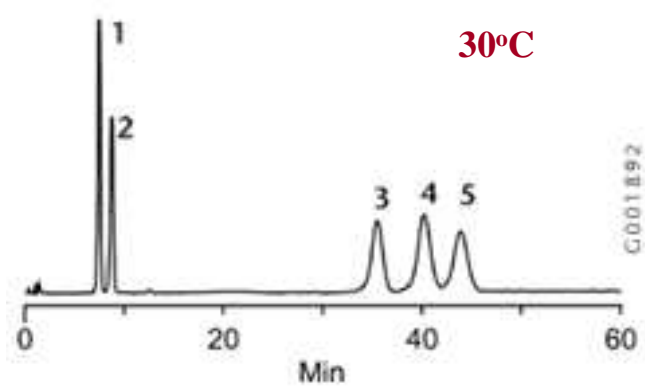
WPLÝW TEMPERATURY

Przyklad 1. Rozdzielanie witamin

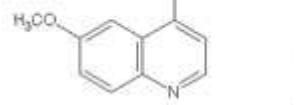
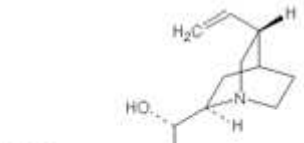
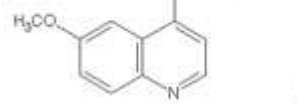
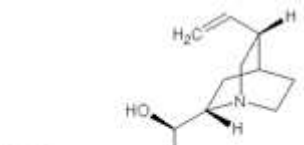
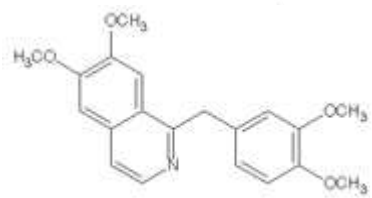
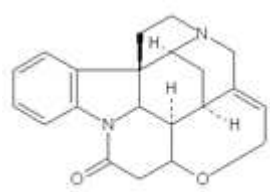
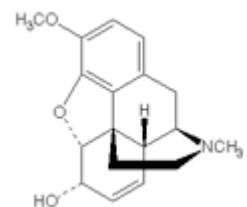
Wzrost temperatury przede wszystkim **zmniejsza retencje substancji** rozdzielanych i tym samym moze wpłynac na selektywność rozdzielania

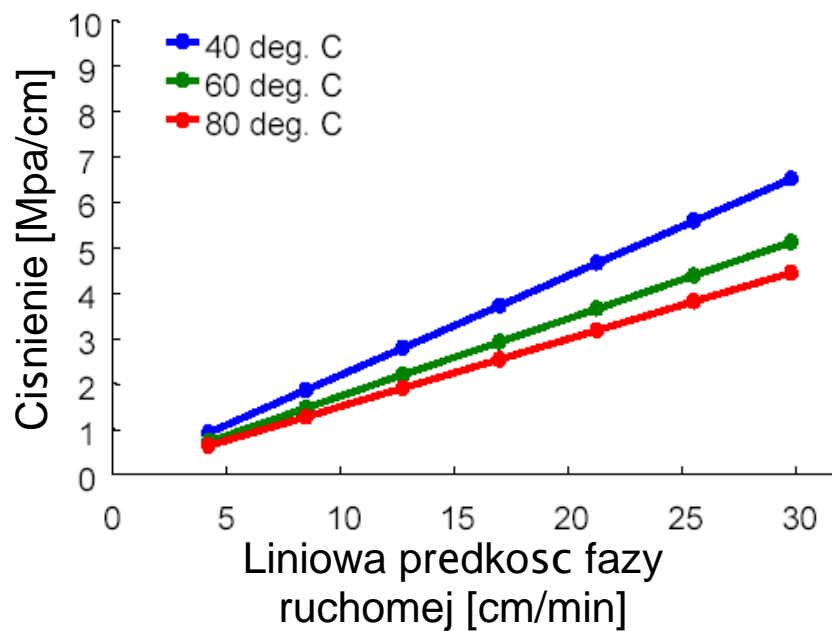
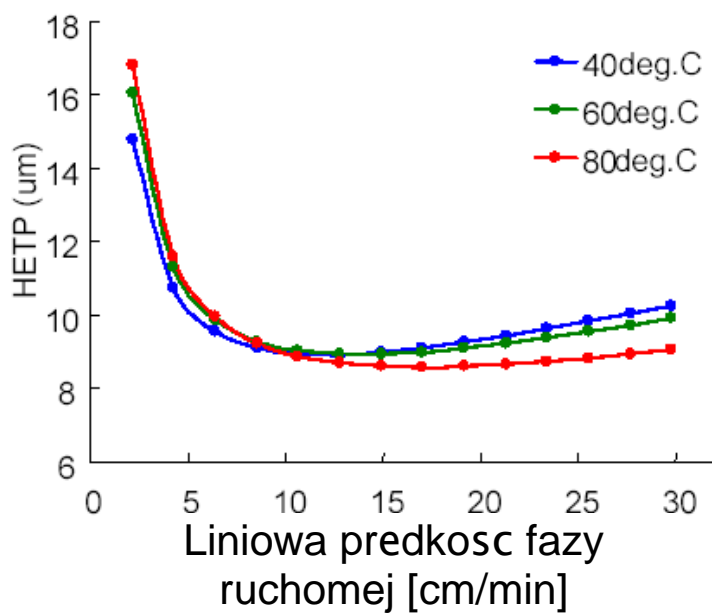
Przykład 2. Rozdzielanie alkaloidów

(90:10) 20mM fosforan potasu, (pH 12.0):CH₃CN, 1.5mL/min

1. Codeine
2. Strychnine
3. Papaverine
4. Quinine
5. Quinidine

RETENCJA SUBSTANCJI

Rosnie ze wzrostem:

- stopnia pokrycia powierzchni związana faza organiczna
- dlugosci lancucha fazy związanej
- hydrofobowosci grupy funkcyjnej decydujacej o charakterze powierzchni sorpcyjnej
- hydrofobowosci substancji rozdzielanych
- zawartosci wody w fazie ruchomej

cd ...

**CHROMATOGRAFIA W
UKŁADZIE FAZ ODWRÓCONYCH**
nowe trendy

Dr inż. Agata Kot-Wasik

*Katedra Chemii Analitycznej, Wydział Chemiczny,
Politechnika Gdańska, 2007*